

SZEKERES TAMÁS

A rendszerváltás hatása a Horthy-korszak hivatalos értékelésére

A Horthy Miklós nevével fémjelzett negyed évszázados történelmi korszak Magyarország múltjának legmegosztóbb periódusai közé tartozik. Ez a vita, a Horthy-rendszer megítélésének kérdése az egyébként sem feszültségektől és politikai, történelmi szemlélet-, illetve értékrend-ütköztetésektől mentes, a rendszerváltást megelőző években is felszínre került. Az 1990-es évek első éveiben komoly konfliktusok középpontját képezte, napi vitatémák közé emelve az egykori kormányzó személyét és a hozzá kapcsolódó politikai rendszert, illetve hatalomba kerülése és regnálása idején lezajló történelmi eseményeket.

A Kádár-rendszer bukásának mozgalmas éveiben történő emlékezet-politikai változások feldolgozásához elengedhetetlen vizsgálni a szocialista rezsim alatt létező Horthy-képet, amely – a rendszer jellegéhez hasonlóan és ahhoz idomulva – nem volt egységes, lassú enyhülésen ment keresztül, azonban a rendszerváltás bekövetkeztéig mélyreható előrelépésről nem lehet beszélni a történelmi objektivitást illetően. Az ötvenes évek személyeskedő, diabolizáló, tényeket szubjektíven kezelő szemlélete revízió esett át a hetvenes, illetve a nyolcvanas években, azonban a politikai kommunikáció eszköztárában megmaradtak a történelemtudomány által addigra meghaladott toposzok.

Az objektivitás a politikai szereplők részéről az Antall-kormány ideje alatt sem lett kiindulási pont, ugyan a történelemtudomány elindult egy kiegyensúlyozottabb, kevesebb politikai elvárás nyomása alá eső munka felé, addig a közéleti eszmecserében a relativizáló megközelítés töltött be továbbra is meghatározó szerepet, viszont ezúttal két irányból érkeztek az érvek, a felmentés és enyhítés, illetve a negatív kép hangsúlyozását képviselő vélemények ütköztek. Ezt a vitát súlyosbította a tárgyalt korszak viszonylagos időbeli közelsége, vagyis a szubjektív személyes emlékek esetleges ferdítő hatásai is. A feldolgozandó évek vitáinak kicsúcsosodása az egykori kormányzó újratemetése, amely esemény hazai konfliktusok mellett nemzetközi visszhangot is kiváltott.